



Фото Миколи ВІЛКОПИТОВА.

Сім томів про досвід управління

У травні побачить світ фундаментальна праця вітчизняних науковців – «Енциклопедія державного управління» в семи томах. Про роботу над енциклопедією кореспондентів «Віча» розповів перший заступник директора Інституту проблем державного управління та місцевого самоврядування НАДУ при Президентіві України доктор соціологічних наук, професор Юрій СУРМІН. Учений також поділився думками про особливості державного управління в перехідний період, указав на системні недоліки адміністративної реформи, що здійснюється в країні.

– Юрію Петровичу, чим викликана необхідність укласти «Енциклопедію державного управління»?

– Здається, нинішній час, коли змінюється структура державного управління, не найкращий для створення такої енциклопедії. Однак світова практика свідчить, що енциклопедії з'являються переважно на переломних етапах розвитку країни, адже саме тоді виникають нове мислення, нові поняття й наукові терміни. Стається така подія приблизно раз на 50 років. Саме реформи викликають удосконалення термінологічної системи. Агітуючи, скажімо, за соціальні зміни, урядовцю потрібно знати точну дефініцію цього поняття. Чи інше наболіле питання: як з'ясувати успішність реформ? Такі критерії суспільство нині починає виробляти через публічні дискусії, а науковці мають зафіксувати й розвинути. Зрештою, культура державних службовців і посадовців органів місцевого самоврядування визначається передусім знанням термінів, якими вони послуговуються.

Кількість термінів у галузі державного управління перевищує три тисячі одиниць. Однак коли починаєш докопуватися до визначень, виявляється, що їх узагалі не існує. Досі державне управління запозичувало терміни із суміжних галузей науки, як-от соціологія чи політологія, не завжди уточнюючи їх значення відповідно до практики застосування. А беззастережно перенесений на ґрунт державного управління інструментарій не в змозі чітко відобразити процеси.

Якщо на пострадянському просторі теми з державного управління розробляють соціологи й політологи, то в Україні сформувалася окрема галузь науки. У нас є вже близько сотні докторів наук з державного управління, постала розвинена система освіти чиновників. Український досвід добре сприймається в пост-

радянських країнах, зокрема в Казахстані, Киргизії.

– Яку структуру матиме енциклопедія?

– Своєрідним проектом майбутнього видання нам слугував «Енциклопедичний словник з державного управління», який вийшов друком торік у видавничому центрі НАДУ при Президентіві України. Він містить близько 2600 статей. Узагальнивши зауваження, що надійшли, ми усунемо недоліки при виданні енциклопедії.

Кожен із семи томів присвячено певній сфері державного управління. Над енциклопедією впродовж двох років працювали колективи 50 кафедр, понад 550 докторів і кандидатів наук, а ще – докторанти, аспіранти, державні службовці. В академії відбулося кілька засідань «круглих столів», де обговорювали всілякі аспекти майбутнього видання. У підсумку в енциклопедії з'явиться багато нових дефініцій, зокрема пов'язаних із європейською практикою державного управління.

Окрім визначень наукових термінів, до енциклопедії включили статті про видатних державних діячів минулого, науковців, котрі зробили вагомий внесок у розбудову державних інституцій. Наприклад, Віктор Глушков справив величезний вплив

не лише на розвиток інформаційної цивілізації, а й на модернізацію державного управління. Із сучасних діячів до енциклопедії потрапили лише президенти України, прем'єр-міністри й голови Верховної Ради. В енциклопедії по крихах зібрано національний досвід державотворення, накопичений на розрізних землях України.

Аби здійснити семитомне видання, змушені розраховувати на фінансову допомогу благодійників: нині ведуться перемовини з кількома міжнародними фондами. Наклад передбачається не менш як тисяча примірників. Енциклопедія не надходитиме у вільний продаж – її безкоштовно отримають бібліотеки, органи державної влади різних рівнів.

Видання матиме непересічне значення не лише для чиновників: створюючи енциклопедії, народ накопичує інтелектуальний капітал, морально зростає.

– Водночас в Україні нагромаджуються проблеми, що змушують нинішнє керівництво держави вдаватися до реформ. Юрію Петровичу, чи відповідає практичне оновлення державного управлінського апарату новочасним теоретичним засадам?

– Парадигма, на якій досі будувалася Українська держава, себе

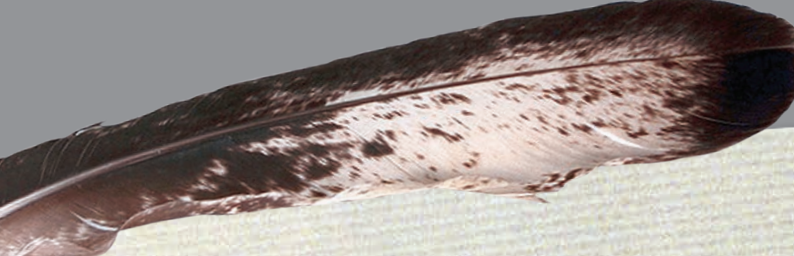
Дати

8 березня
1966

8 березня 1966 року уперше, відповідно до Указу Президії Верховної Ради СРСР від 8 травня 1965 року, Міжнародний жіночий день став святом і неробочим днем на честь видатних заслуг радянських жінок у справі будівництва комунізму, на честь їхніх героїчних подвигів у період Великої Вітчизняної війни, а також за неоціненний внесок усіх жінок країни у справу зміцнення дружби між народами й боротьби за мир у всьому світі.

Сьогодні 8 березня є офіційним вихідним днем у країнах колишнього СРСР та соцтабору: Азербайджані, Білорусі, Грузії, Казахстані, Киргизстані, Молдові, Таджикистані, Туркменистані, Росії, Україні, а також у Македонії, Монголії, В'єтнамі, Анголі, Буркіна-Фасо, Гвінеї-Бісау, Камбоджі, Китаї, Конго, Лаосі, Непалі, Північній Кореї та Уганді.

Ю. Ц.



День міста-примари

22 березня 1941 року статус міста отримав чи не найвідоміший населений пункт України – Чорнобиль. Світ дізнався про це рядове містечко 1986 року, коли на Чорнобильській АЕС сталася найбільша в історії атомної енергетики катастрофа.

Загалом перша згадка про Чорнобиль датується 1193 роком. В Іпатіївському літописі читаємо: «Князь Вишгородський і Туровський Ростислав, син Великого князя Київського Рюрика, їхав з ловом від Чорнобиля до Торційського».

У пізніші часи місто належало до Великого князівства Литовського, Руського й Жемайтійського, а з 1569 року – до Речі Посполитої. Внаслідок другого поділу Польщі 1793 року Чорнобиль у складі обширних українських і білоруських земель відійшов до Російської імперії.

У другій половині XVIII сторіччя Чорнобиль стає одним із основних центрів хасидизму. Згідно зі статистичними даними, у 1898 році населення Чорнобиля становило 10 тисяч 800 осіб, із яких 7 тисяч 200 – євреї.

1923 року утворюється Чорнобильський район Київської області. У 1970-х роках на березі річки Прип'яті за 18 кілометрів від райцентру почали будувати одну з найбільших у Європі атомну електростанцію. Перший реактор став до ладу 1977 року, а 1983-го працювали вже чотири. Ще два так і не встигли здати в експлуатацію.

У зв'язку з будівництвом АЕС кількість населення Чорнобиля не збільшилася, та й ніколи не перевищувала 14 тисяч. Для обслуговування станції в 1970 році поблизу залізничної станції Семиходи заснували нове місто – Прип'ять. На час аварії в місті енергетиків мешкало близько 48 тисяч осіб.

Хоча нині Чорнобиль лежить у мертвій зоні відчуження АЕС, тут проживає кількості самоселів, які після евакуації повернулися до рідного міста. У Чорнобилі розташовано адміністрацію зони відчуження й зони обов'язкового відселення. У місті дислокується рота охорони Міністерства внутрішніх справ України.



вичерпала. Реформи проголошено, але, на жаль, їх чітко не змодельовано. Бачимо лишень напрацювання за деякими напрямками, проте вони одразу втілюються в практику, що не може не радувати. Змінено структуру влади, відбулися процеси дерегуляції, ліквідовано чимало справді зайвих органів державної влади. Однак структура управління потребує подальшої оптимізації, на часі скорочення кількості чиновників, вироблення адекватної кадрової політики, вирішення питань, пов'язаних із регіональним управлінням.

Будь-яку реформу не вдасться успішно здійснити без трьох важливих документів: концепції, стратегії й програми. Їх легітимізація відбувається шляхом ухвалення відповідних законів. І так – по кожній реформі: пенсійній, адміністративно-територіальній, соціального захисту тощо. Опікуватися державними перетвореннями, на мій погляд, мають спеціальні інтелектуальні центри, але їх немає. Якщо провідниками реформ визначено міністерства, то виникає слушне запитання, чи зможуть вони реформувати самі себе. Принаймні такі реформи не будуть кардинальні.

Доводиться констатувати: у нас досі не вироблено технологій утілення суспільних змін. Наприклад, спробували прийняти новий Податковий кодекс, справа закінчилася майданом, а тому були змушені знову коригувати документ. Ключової помилки припустилися, не встановивши зв'язку з громадянським суспільством. Завдання влади полягає не в тому, щоб повідомляти громадян про реформи, а в залученні інтелектуального потенціалу суспільства до спільної роботи. Саме в такий спосіб влада здатна обернути суспільство на союзника.

Звісно, реформи не можуть бути популярні, але вони здобудуть прихильність населення, коли дадуть позитивні результати. Інтелектуальні центри реформ мають сформувати нові інструменти, котрі сприятимуть органічному впровадженню змін у суспільстві. Зрозуміло, що технології взаємодії з населенням мусять виходити за межі вже звичного в таких випадках піару. Скажімо, чимало експертів і активістів могли б узяти участь у поліпшенні документів через глобальні мережі.

– Чи залучаються науковці НАДУ при Президентіві України до розробки документів з реформування країни?

– Так, час від часу ми працюємо над темами, дотичними до реформ.

Наприклад, розробили концепцію кадрової політики, і в остаточному варіанті документа враховано деякі наші пропозиції. Річ у тім, що будь-які зміни треба активно лобювати, однак можливості для цього мають не завжди найрозумніші. Гадаю, академії слід посилити свою роль не лише при виробленні, а й упровадженні державної політики.

Неабиякий вплив на процес модернізації влади Національна академія державного управління справляє через своїх випускників. На мій погляд, треба законодавчо визначити рівень посад, претендентів на які мусять обов'язково мати дипломи магістра державного управління. Тоді з'явиться закономірний зв'язок між професійною підготовкою й кар'єрним просуванням. Така норма існує, зокрема, в законодавстві Казахстану.

Реформи потребують оновленого чиновника, який глибоко розуміє би філософію суспільних перетворень, опанував би сучасні технології впровадження змін. Коли постає питання професійної підготовки держслужбовця, значення академії важко переоцінити. Водночас необхідно вдосконалюватися й нашому навчальному закладу: реформи не повинні його оминати. Набуття статусу самоврядного дослідницького університету дасть змогу спрямовувати більше коштів на наукову роботу, створити цільові лабораторії, які розв'язуватимуть ключові проблеми державного управління. У навчальному процесі слід ширше використовувати тренінги, що стають дедалі звичнішою формою подання матеріалу.

У країнах Європейського Союзу держслужбовців оцінюють незалежні професійні інституції, а в нас – їхні безпосередні керівники, водночас критерії оцінювання подекуди викликають нарікання. В Україні цю функцію могла б узяти на себе НАДУ. Тоді атестація чиновників набуде геть іншого характеру, значно звужуться можливості для кадрових зловживань.

Навіть з огляду на наявні недоліки наша система підготовки держслужбовців нічим не поступається європейській, а на пострадянському просторі вона, поза сумнівом, найдосконаліша. «Енциклопедія державного управління» слугуватиме черговим доказом конкурентоспроможності інтелектуального потенціалу України.